

MASKULIN AFFÆRE I NORDENS FERIEPARADIS

Karakteristisk for maltesisk fotball er forhandling og utstilling av maskulinitet. Den er levende og dramatisert. Fotball og maskulinitet er intimt knyttet sammen og tillater menn å være menn på maltesisk vis.

af HALVDAN HAUGSBAKKEN

Franklin Cortis har så vidt satt seg ned, før han ser at en spiller kommer seg fri og dunderer ballen i mål. Hjemmelaget er i ubalanse og markeringene svikter fullstendig i det bakre leddet. Bortelaget har fri veg til mål. Resultatet er entydig: ballen suser i nettmaskene fra ca. 15 meter. Keeperen er sjanseløs. Tre minutter er spilt. Svingen med bortesupporterne eksploderer i vill jubel. Hjemmelaget har begynt å gå i oppløsning for kampen er kommet i gang. Et maskulint sukk går igjennom hjemmefansen. Stillheten brytes opp av oppmuntrende rop: "Come on Yellows".

Denne artikkelen tar for seg hvordan maltesiske menn forhandler og stiller ut maskulinitet innenfor en kjent maskulin høyborg, fotball. Karakteristisk for maltesisk maskulinitet er at den blir sterkt dramatisert gjennom kroppslige praksiser. Dette ser man ofte når de skal understreke sine meninger om forhold de har en sterk mening om, som politikk. Maltesiske menn "snakker" med kroppen, like mye som den er verbal. Dens uttrykk får kanskje en enda høyere verdi og utfoldelse i fotball. Fotball, forstått som et ritual, skaper en form for sosial unnakstilstand og gir rom for der menn kan spille ut det som

Geertz ville ha et kall for et 'dypt spill'. Fotballderbyer er et avgrenset ritual i tid og rom, der menn lever seg inn spillet på tribunen og banen. Men det stopper ikke der. En nærmere titt på maltesisk fotball gir også innsikt til andre sider av lokal kultur. Med andre ord; fotballen er også en forlengelse av andre aspekter av det maltesiske samfunnet. En kan kanskje best få innsikt i dette gjennom å se på en av de mange fotballderbyene på Malta.

Ukjent derby, men stort drama

Vi er på det store derbyet i maltesisk fotball mellom Birkirkara og Valletta, to av de største fot-

Lederen for Ultras på jobb, Glenn Borg.

ballklubbene på Malta, en gammel, britisk kronkoloni. Birkirkara, som spiller med gule og røde striper, er den største byen på Malta med 27.000 innbyggere. Valletta, som kler seg i hvitt fra topp til tå, er Maltas hovedstad med 9.000 innbyggere. Hver av byene har eget lag som representerer den lokale stoltheten. Tross for at byen Birkirkara er tre ganger større enn rivalen Valletta, klarer ikke innbyggertall å utkonkurrere mannlig lidenskap for lærkula.

De ti siste årene har Birkirkara vært den ubestridte klubben på middelhavsoya. Birkirkara har knust Valletta med tennissifrene 7-2, 6-0, 5-2, 3-2, 2-1 og 5-1. Men ikke i

2007. Denne sesongen går ingenting den rette vegen for forrige års seriemester, Birkirkara. Viktige spillere er skadet. Laget er mer splittet enn samlet. Treneren er under hardt press. Fansen er misfornøyd. Laget og supporterne er på krigsstien, inntil Birkirkara begynner å vinne igjen. Stemningen på tribunen, den mot, er elektrisk. Cirka 5.000 tilskuere er på The National Stadium. Franklin Cortis, birkirkarasupporter på sin hals, var forrige helg også vitne til at laget hans tapte 3-1 for et annet maltesisk lag. Men i kampen mot erkerivalen Valletta ble det et nytt tap, en real nedsabling. Franklin Cortis er forbanna og

konstaterer at han må kjøle seg ned. Det har vært en dårlig start. Franklin drar fram en liten duppeditt, som mistenkelig ligner en mobiltelefon. Han SMS'er til en kompis, som ikke er på kampen. Den triste nyheten meddeles.

Med hjerte for fotballen

Nordboere vet svært lite om maltesisk fotball, spesielt ingenting om ligaen. For eksempel, har du hørt om klubbene Hamrun Spartans eller Sliema Wanderers? Få vet sikkert at en av Maltas største fotballprofiler, Michael Mifsud, som spilte for engelske Coventry og tyske Kaiserslautern, har to sesonger bak seg i norske

Supportere har alltid med seg tilbehør: trommer og flagg.

Lillestrøm. Før Mifsud kom til Norge, spilte han for Sliema Wanderers. I EUs tettest befolkende land, som byttet maltesiske pund med EURO i 2008, er menns hjerte for lærkula som den alltid er: enorm. Dessverre taper den maltesiske serien, som er en amatørlike, terreng for de store europeiske klubbene. Ligaens spillere jobber på dagen, trener på kvelden og spiller kamp i helgene. I gjennomsnitt er det ca. 1.000 til 2.000 tilskuere på hver kamp. Men også færre, på kamper i de laveste divisjonene. Resultatene til det maltesiske landslaget tærer også på selvtilliten. På 90-tallet hadde landslaget en av de verste statistikkene en nasjon kunne ha – mye tap, men i det siste har det begynt å gå bedre. Malta vinner kamper. På FIFA-rakingen ligger Malta

i utgangen av 2007 på 136. plass. I 2012 ligger landet noe lengre ned, på 150 plass. Dette har selvsagt ført til sjelig selvransakelse blant maltesiske menn.

Den maltesiske serien består av flere divisjoner som fordeler seg over flere nivåer; Premier League, First Division, Second Division og Third Division. Den siste divisjonen er delt opp i to grupper med ni og ti lag. Det er ikke nok ressurser til å få til en profesjonell liga, som gjerne kan bli resultatet en gang i fremtiden. Men enhver maltesisk mannlig supporter med respekt for seg selv har ofte dobbel supporterlojalitet; man støtter en maltesisk klubb, i tillegg til en europeisk. Som i de nordiske landene, der menn også støtter et engelsk lag, i tillegg til et eller annet skandinavisk ett, medfører dette et brytsomt

dilemma: man kan havne i en delikat situasjon der man må elske sin nærmeste fiende. Eller, sagt med andre ord: hva gjør en supporter om begge favorittlagene spiller mot hverandre? For den argentinske antropologen Eduardo Archetti, som har skrevet mye om fotball, er det nærmest utforståelig å ha to favorittlag. En ekte mannlig supporter støtter kun ett lag, ikke to. I Argentina er det utenkelig å være supporter av både Boca Juniors og River Plate – superrivalene i landet. Enten støtter man Boca eller River Plate. End of story. Basta.

Men i EUs små medlemsstater er mannlige supporterhjerter store nok til å støtte mer enn ett lag. I Franklins tilfelle banker også hjertet for AC Milan, toppklubben med sete i motemetropolen Milano. Han har vært på pilegrimsferd til Milano et par ganger, men oftest går turene til Catania, den nest største byen på mafiaoya Sicilia. Malta ligger et par timers reise med båt sør for Sicilia. Catania spiller i den italienske toppserien, Seire A. Klubben besøkes flittig av maltesiske menn som vil ha med seg en "ekte" fotballkamp med 20 til 30 tusen tilskuere. På Malta er interessen for utenlandsk fotball stor. Engelske og italienske lag dominerer. Maltesere har egne fankubber, ser kamper direkte på TV og drar ofte til skolandet eller de britiske øyene for kun å få med seg en kamp med enten Liverpool eller Manchester United.

Et ritual for og av menn

Malta består av seks øyer, tre er bebodd, resten ubebodd. De to største øyene er Malta og Gozo. Den tettest befolkede øya er Malta, som er 27 km lang og 14 km

Franklin Cortis har hjerte for Birkirkara.

på det bredeste. På små steder med mye folk er utfordringen å finne nok plass. Malta har mange fotballbaner, men få stadioner. Kun tre stykker: The National Stadium, Hibernians Ground og Victor Tedesco Stadium er stedene som brukes av flere lag i den øverste divisjonen. Nasjonalstadion, med kapasitet på ca. 16.000, er hjemme- og bortearena for flere klubber. Mange klubber er uten klubbhus og stadion. Lokalderbyet mellom Birkirkara og Valletta er ikke kun en kamp der 22 menn kjemper om å få ballen i mål. Tvert om. Derbyet er et speilbilde av det maltesiske samfunnet, en arena som tillater menn å sosialt og kulturelt differensiere seg fra det andre kjønn – kvinner. I tillegg til estetisk oppvisning i taktikk og tekniske finesser

på gressmatta, skimtes også dyrking av seksualitet og kontinuerlig testing av moralske tabuer.

Det maskuline og feminine dyrkes, med maskuliniteten godt plantet i førersetet. Kampen har maltesernes fulle oppmerksomhet, og er en eksklusiv, maskulin affære. Kampen er for og av menn. Damer er det få av på tribunen. Og er de der, og er de henvist til å være statister. Man finner dem, men de utfører sine feminine praksiser: de går i høyhælte sko, passer på barn eller sitter rolig og er tilsynelatende uinteressert i spillets gang. Kvinner er passive, menn er aktive. Menn sparker ballen. De støtter dem som sparker den. Og de skjeller ut andre menn ved bruk av et raffinert, utviklet bannespråk som består av engelske og maltesiske

gloser. Skjellsordene er mange. De er nasjonale varianter av et internasjonalt og gynekologisk fotballspråk – "F'ghoxx ommok" og "Hudu zobb f'ghoxx ommok". Ingen oversettelse er her påkrevd for den normale supporter. Men for ikke-supportere krever den en liten forklaring: det er den vanlige, lokale utskjelling av motstanderen som tar i bruk en kjent fasett fra supporterverdenen; å fornærme motstanderens kjønnsorgan og hans kvinnelige opphav, sin mor. Ofte skal denne utskjelling ha som intensjon å få fram svakhet i motstanderen, en inngrodd maskulin praksis. Det er del av et psykologisk spill. Når kampen så er på sitt mest intense, brukes en høy, mørk stemme og latinsk kroppsspråk for å understreke dette. Serierunden er

Have a cigar.

dermed en sosial sikkerhetsventil, der maltesiske menn får ut sin frustrasjon og glede.

Det lokale oppgjøret er ikke et unntak fra normal fotballgalskap. Store derbyer, som for eksempel mellom FC Barcelona mot Real Madrid, snur samfunn på hodet. De er forbundet med fare, uorden, og er ypperlige anledninger for menn som ville skjelle ut dem de ikke liker. Farer finner man også på Malta, men her finner vi motsetninger. Tross for at Malta er kåret til en av verdens tryggeste land, kroppsvisiteres publikum før de slippes inn på lekterne. Det er politi overalt, ved inngang og utgang, og ved boksene der mennene tar oppstilling. Farer kan være ytterst reell, da de som kjenner det maltesiske samfunnet godt, vet at fotball også kan bli høyest poli-

tisk. Fotball blir politikk med følelser, mye mannlige følelser.

Derbyet viser hvor mye maltesere står sammen som de er delt, en interessant motsetning. Maltesere står samlet og slutter opp om den romersk-katolske kirken. "Alle" går kirken når de må. Sluttreer man unna, får man høre det. Det er plikt å gå i kirken. Men den romersk-katolske kirken er igjen en kilde til motsetning; på øya er det mange organisasjoner som beskyttes av den katolske kirkens mange tusen helgener. Disse blir dratt inn i fotballsfæren, gjennom at fotballklubber og brassband, som det er mange av på Malta, tar kjente helgener og gjør dem om til lokale symboler på tilhørighet. Og, man kan jo ikke skjelle ut en lokal helgen. Det er tabu. De må skånes mot spydige kommentarer. På kamp

har fansen med seg egne brassband som spiller kjente sanger. Under kampen tar brassbandene oppstilling mot hverandre, kun atskilt av et gjerde, og forsøker å "spille ut" motstanderen. Volumet går i taket og ut av stadion. I tillegg plasserer politiet seg midt i mellom brassbandene og supporterne. De skanner massene for provoserende symboler. Det må settes rimelige grenser.

Autonom maskulin sone

Birkirkara har to supportergrupper, The Ultras og The Supporters Club. Alle medlemmene er menn, til sammen utgjør de en autonom maskulin sone. Her kan de definere sin identitet. The Ultras er for de lidenskaplige, mens The Supporters Club er for de som har utviklet seg til å bli ansvarlige. The Ultras er for unge

Stemming må det alltid være.

menn i tenårene til begynnelsen av 20-årene, mens The Supporters Club er for litt eldre unge menn fra midten av 20-årene og oppover. Har man lyst på en supporterkarriere, starter man først med å være lidenskaplig, deretter ansvarlig. I den autonome sonen er det en egen læringskurve, som herder mannen fra urolig til rolig. Det er en symbolsk kommandolinje, som følger egne prinsipper med respekt for de eldre. The Ultras har dette bånd til The Supporters Club, mens Supporters Club har nære relasjoner til Birkikaras klubbstyre og president. The Ultras lager egne bannere. De møter en time før kampen, og henger opp bannere i nordre

sving. Når spillerne entrer banen, brukes bengallys og annen pyroteknikk for å skape stemming. I tillegg gjør de som andre ekte sup-

portere – de veiver med flagg og synger. Etter at de lanserte sin egen webside for et år siden, består de av ca. 30 dedikerte supportere. The Ultras har holdt på siden 1997. Franklin Cortis var medlem av The Ultras, men er nå med i The Supporters Club. The Supporters Club organiserer aktiviteter både på og utenfor tribunen; de selger effekter, arrangerer sammenkomster og organiserer transport fram og tilbake til stadion. En av deres viktigste oppgaver er å passe på ivrige medsupportere. Det kan jo gå hett for seg på kamp.

Ifølge antropologene Gary Armstrong og Jon Mitchell, som er en av de få ekspertene på maltesisk fotballkultur – ja, de finnes – er fotball høyst politisk. Fotball er politikk, og hvilket lag man støtter forteller om politisk tilhørighet.

Fotball er så populært at bryllupsdatoer har blitt utsatt og parlamentariske møter forsinket. De politiske båndene er så sterke at sponsorer kan sjelden sponse to lag. Dette setter grenser for sportslig satsing. Klubber er avhengig av lokale velgjørere for å kunne konkurrere om gullet. Med andre ord, maltesiske lag må ha en rik onkel i ryggen. Ligaen er halvprofesjonell. Spillerne er i fulltidsjobb eller studerer, men mottar noe lønn. Dette gjelder selvsagt ikke for serielederen Marsaxlokk, et lag fra en fiskelandsby med 3.000 innbyggere. Marsaxlokk har aldri har vunnet serien, men har fått drahjelp fra uventet hold. Også Malta har sine lokale Abramovicher som putter alle sine penger i fotball. Victor Schriha, en forretningsmann og klubbpresident, har pekt ut Marsaxlokk som sitt hjertebarn.

Han har like godt ansatt spillerne i bedriften sin, og gir dem fri til å trene på dagtid. Spillerne, som er amatører på papiret, er i realiteten profesjonelle spillere, og kan konsentrere seg bare om fotball, en luksus andre spillerne ikke har.

Tabuet – fanen av Popeye the Sailor

Derbyet mellom Birkikara og Valletta er også sosial testing i mannlig seksuell ideologi og moralitet. Dette uttrykker seg på flere felt, både gjennom kroppslige praksiser, symboler og metaforer. Men, ikke minst, handler kampen om å forhandle og gjenforhandle disse innenfor visse moralske grenser, som kanskje skyves i nye retninger under kampens gang. Moralske grenser er viktig på Malta, noe som blant annet reflekteres i det offentlige forbudet mot å skille seg. Siden skillsmisse er forbudt, er det genuin frykt for ekteskapet. Menn balanserer kontinuerlig på en tynn, moralsk tråd over hva som er rett og galt, innenfor det akseptable versus det ikke-akseptable. Lokale oppgjør er en kulturell anledning for lidenskaplige menn å håne sine motstandere. Kampen maner til en gammel maskulin tradisjon: duellering.

Først og fremst må man forsøke å synge rivalen til bunns, vippe dem av pinnen, og overse alle former for motangrep, som kan komme gjennom motsynging. Det fremste sosiale våpenet menn bruker er sinte rop, sanger og selvlagde faner med utskjellig og håning av motstanderen. Gjennom mannlig brøling, hører man spontane reaksjoner på dramatikken som utspiller på banen eller blant rivaliserende support-

ere. Et frispark eller gult kort får publikum til å reagere. Utskjelling er et viktig element, noe som oftest skjer gjennom at menn samler seg i grupper og synger kollektivt mot rivalen. Der i fra, ytrer de sin mening. Hele tiden minnes rivalen på hvem de egentlig er, hvor de har sin egentlige kulturelle og biologiske opprinnelse. Ingenting er kanskje mer forneddrende for en mann at opphavet for gjennomgå; at mor eller far henges ut. Dette var et poeng birkirkarafansen gjorde noe av.

For mange tegneserieentusiaster er Popeye the Sailor en helt. Han er maskulin; Popeye har tatoveringer, store overarmer, banker opp Bluto, og redder damer i nød. I tillegg spiser han spinat. Popeye er god og kunne være maskotten til en supportergruppe. Men på Malta er Popeye et lokalt fornærmende symbol, et skjellsord som kun gir mening på maltesisk vis. Han er faren til vallettasupporterne; Valletta er en havneby og ble grunnlagt av Stormesteren av Saint John-ordenen, Jean Parisot de la Valette, i 1565. Byens grunnleggende infrastruktur ble tegnet av Francesco Laparelli, mens viktige bygninger ble tegnet av Gerolamo Cassar. Valletta, som ligger på en liten halvøy, har to naturlige havner Marsamxett og Grand Harbour. Grand Harbour er Maltas viktigste havn med store avlastningsterminaler på Marsa. Hver eneste uke kommer det båter med viktig gods, som hjelper å holde hjulene i gang i det maltesiske samfunnet. Med lange sjøtradsjoner, har Valletta vært flittig besøkt av gamle, virile sjøulker, seilmenn. Dermed var det ikke noe problem for

birkirkarafansen å designe en banner som forklarte hvem faren deres egentlig er: en banner med Popeye the Sailor. Politiet på kampen likte det ikke. Banneren ble beslaglagt av politiet. Det kunne føre til bråk.

Artikkelen har hatt som intensjon å vise hvordan maltesisk fotball er en sfære, som viser hvordan menn forhandler og dramatiserer sin maskulinitet. Dens uttrykksform er for eksempel karakterisert av forhold som man ofte ser i andre fotballkulturer, den kan være full av farer og motsetninger som ikke hører sammen. Forholdet mellom fotball og maskulinitet er også en kilde til å forstå andre aspekter av lokal kultur som ikke framstår som direkte intuitivt for den besøkende, gjennom å være et speilbilde av det maltesiske samfunnet. ■

Anbefalt lesing:

Armstrong, Gary & Giulianotti, Richard 2001, Fear and loathing in world football. Berg. Oxford & New York.

Nymark, Johannes 2002, Verdas viktigaste bagatell: Essay om fotball og globalisering. Samlaget. Oslo.

HALVDAN HAUGSBAKKEN, UTDANNET ANTROPOLOG FRA UNIVERSITET I BERGEN. FOR TIDEN ER HAN ANSATT SOM STIPENDIAT VED NORGES TEKNISK NATURENSKAPLIGE UNIVERSITET (NTNU). DER JOBBER HAN MED ET FORSKNINGS-PROSJEKT OM SOSIALE MEDIER. ARTIKKELN BYGGER PÅ ET KORTERE FELTARBEID HAN UTFØRTE BLANT MALTESISKE SUPPORTERE I 2007.

alle fotos af forfatteren

FAKTA OM MALTA

Offisielle språk: Maltesisk og engelsk

Hovedstad: Valletta

Styreform: Republikk

Befolkning: 398 534

Geografi: Sør for Sicilia, består av øyene

Malta, Gozo og Comino

Areal: 316 km²

Uavhengighet fra: 21. september 1964

Nasjonaldag: 21. september

Religion: Katolsk

Viktige maltesiske klubber:

Birkirkara FC

FC Floriana FC

Hibernians

FC Marsa FC

Marsaxlokk

FC Msida

St. Joseph FC

Pietà Hotspurs

FC Sliema Wanderers FC

St. George's

FC Valletta FC